

Otaboyev Og'abek Faxraddin o'g'li

“Davlat-inson uchundir”

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyev.

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi 3-o'quv kursi 317-guruh kursanti

---

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING IJTIMOY JIHATDAN OG'IR AHVOLDA BO'LGAN OILALAR BILAN ISHLASH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: Ushbu maqola orqali siz, profilaktika inspektorlarining ijtimoiy jihatda xavfli ahvolda bo'lgan oilalar bilan ishlash faoliyatining tushunchasi, ahamiyati va o'ziga xos xususiyatlari, respublikamiz hududidagi ushbu faoliyat bilan shug'ullanish majburiyati yuklatilgan mas'ul-mansabdor shaxslarning faoliyati, shuningdek ushbu soxada uchrayotgan muammo va kamchiliklarni bartaraf yetishga qaratilgan chora-tadbirlar ko'rsatilgan.

Annotation: Through this article, you will learn about the concept, importance and specifics of preventive inspectors' work with socially disadvantaged families, the activities of officials charged with this activity in the territory of our republic, as well as this measures aimed at eliminating the problems and shortcomings encountered in the field are indicated.

Аннотация: Из этой статьи вы узнаете о понятии, значении и особенностях профилактической работы с социально незащищенными семьями, деятельности должностных лиц, ответственных за эту деятельность на территории нашей республики, а также проблемах, возникающих в этой сфере. Обозначены меры, направленные на устранение проблем и недостатков.

Bizga ma'lumki har bir siyosiy elita o'z rivojlanishini, o'zining oliy maqsadiga aylantiradi va aynan ushbu maqsadga erishishi uchun dastlab u o'zining mamlakat tinchligi va osoyishtaligini taminlashi kerak hisoblanadi. Tarixan ma'lumki har bir davlat o'zining ichki xavfsizligini taminlamay turib xalqaro miqyosdagi kuchli va himoyalangan mudofaa qobilyatiga ega davlat sifatida qaror topa olmaydi. Ushbu aytib o'tilgan shartlarni biz juda ko'plab qadim davlat faylasuf-u ulamolari, donishmandu sarkardalarining aytib o'tgan fikrlarida ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa ushbu faoliyatda fuqarolar tomonidan kelib tushadigan murojaarlarning o'rni benihoya kattat, chunki aynan ular bevosita jinoyat qurboni va shoxidi bo'lishadi. Shu sababli ham ushbu faoliyatni rivojlantirish hozirda, har bir davlat oldidagi jamoat xavfsizligi va osoyishtaligi saqlash uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shu o'rinda jamiyatning asosiy negizi hisoblangan oilalar bilan ishlashga alohida e'tibor berilmoqda. Ularga ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, jamiyatning tinch-totuvligiga munosib hissa qo'shishlari uchun munosib shart-sharoitlar yaratilmoqda. Jamiyatda ijtimoiy jihatdan og'ir ahvolda qolib ketgan oilalar bilan ishlashda davlat organlari alohida o'rin egallaydi. Ijtimoiy jihatdan og'ir ahvolda bo'lgan oilalar — bu, o'zlarining ijtimoiy, iqtisodiy, yoki psixologik holatlari tufayli, jamoatchilikda xavfli yoki zaif ahvolda bo'lgan oilalardir. Bu oilalar ko'pincha jamiyatda past darajadagi ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga ega bo'lib, ularning turmush tarzi va hayotiy sharoitlari jiddiy xavf va muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Mutaxassislar fikriga ko'ra bunday oilalar ko'pincha quyidagi ijtimoiy, iqtisodiy yoki psixologik xavflarga duchor bo'lishadi: Iqtisodiy qiyinchiliklar: Past daromad, ishsizlik, kam ta'minlanish yoki jamiyatda iqtisodiy tengsizliklar tufayli oilalar o'zlarining asosiy ehtiyojlarini (ovqat, uy-joy, sog'liqni saqlash) ta'minlashda qiynalishlari mumkin. Ijtimoiy izolyatsiya: Bu oilalar

jamoatchilikdan ajralgan bo'lib, o'zlarini ijtimoiy aloqalardan chetlatilgan, qo'llab-quvvatlovsiz his qilishlari mumkin. Bu holat ularning psixologik va emotsional farovonligini yomonlashtirishi mumkin. Sog'liqni saqlash muammolari: Sog'liqni saqlash xizmatlariga cheklangan kirish, tibbiy yordamga muhtoj bo'lgan bolalar yoki o'zlari uchun zarur bo'lgan davolanishlarni ololmaslik bu oilalarni sog'liq bilan bog'liq xavfga duchor qiladi. Oilaviy zo'ravonlik: Ayrim oilalarda zo'ravonlik, jismoniy yoki ruhiy tazyiqlar mavjud bo'lishi mumkin. Bu oilalarda ko'pincha psixologik muammolar, xavfsizlik bilan bog'liq tahdidlar va bolalar uchun xavf mavjud. Ta'lim va tarbiya muammolari: Ta'lim olish imkoniyatlarining cheklanganligi, uyda qo'llab-quvvatlashning etishmasligi va past darajadagi ta'lim oiladagi bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga ta'sir qilishi mumkin. Muhojirlik va madaniy farqlar: Ba'zi oilalar, ayniqsa, muhojirlar yoki etnik ozchiliklarga mansub bo'lganlar, o'zlarining madaniy, tillik yoki huquqiy farqlari sababli ijtimoiy muammolar va kamsitishga duchor bo'lishlari mumkin.

Ijtimoiy jihatdan havfli oilalar uchun ko'pincha ijtimoiy xizmatlar, yordam dasturlari, psixologik yordam, va jamiyat tomonidan qo'llab-quvvatlash zarur. Bunday oilalar uchun erishiladigan yordam ijtimoiy, iqtisodiy va sog'liqni saqlash jihatlarida farovonlikni yaxshilashga yordam beradi.

Ijtimoiy jihatdan og'ir ahvoldagi oilalarga davlat organlari bilan hamkorlikda profilaktika inspektori tomonidan yordamlar berilmoqda; ularning turmush tarzini yaxshilash, xavf-xatarlarni kamaytirish va ijtimoiy farovonlikni oshirish uchun bir qancha usullarni o'z ichiga oladi. Bunday oilalarga yordam berish, kompleks yondashuvni talab qiladi va davlat, jamoat tashkilotlari, ijtimoiy xizmatlar, shuningdek, individual qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga oladi. Quyida ijtimoiy jihatdan og'ir ahvoldagi oilalarga yordam berish usullarini ko'rib chiqamiz: Ijtimoiy yordam: Kam ta'minlangan oilalar uchun davlat tomonidan ajratiladigan moddiy yordam (nafaqa, pensiya, imtiyozli uy-joy ta'minoti, oziq-ovqat kartalari va boshqalar) ularning kundalik ehtiyojlarini qondirishda yordam berish; yangi kasb o'rganish va malakalarni oshirish uchun bepul yoki arzon narxlarda o'qish dasturlarini taklif qilish, bu oilalarga ishlash imkoniyatlarini kengaytirish; oilalarga sog'liqni saqlash xizmatlari, shu jumladan tibbiy yordam va profilaktika, sog'liqni saqlash uchun imtiyozli yoki bepul xizmatlarni taqdim etish; ruhiy muammolarni bartaraf etish uchun psixologik maslahatlar va terapiya sessiyalarini taklif qilish; oilaviy zo'ravonlikka uchragan oilalar uchun psixologik yordam xizmatlarini taqdim etish; oila a'zolariga sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash uchun treninglar va sog'liqni saqlash bo'yicha maslahatlar berish.

Bunday usullar yordamida ijtimoiy jihatdan havfli oilalarga yordam berish nafaqat muammo yechish, balki ularning salomatligini, farovonligini va hayot sifatini yaxshilashga ham yordam beradi. Jamiyatda bu oilalarni qo'llab-quvvatlash va ularga yordam berish barcha uchun foydali natijalarga olib keladi.

Shunday bo'sada profilaktika inspektorining ijtimoiy jihatdan og'ir ahvolda bo'lgan oilalar bilan ishlashda quyidagicha muammolar aniqlanmoqda:

- Ijtimoiy jihatdan og'ir ahvoldagi oilalar ko'pincha yordamga ehtiyoj sezsa ham, o'z holatlarini tan olishni yoki tashqi yordamni qabul qilishni istamaydi. Ba'zi oilalar yordamni rad etishlari yoki tashqi aralashuvni noo'rin deb bilishlari mumkin.
- Ijtimoiy jihatdan og'ir ahvoldagi oilalar ko'pincha qashshoqlik, o'zaro zo'ravonlik, sog'liq muammolari yoki ta'limga ehtiyoj kabi bir nechta muammolar bilan kurashadilar. Bu holatlarni hal qilish uchun ko'p vaqt va resurslar talab qilinadi.

- Oilalar ko'pincha ruhiy va psixologik salbiy holatda bo'lishadi. Oilaviy zo'ravonlik, oila a'zolarining ichki nizolari, depressiya va stress kabi omillar ularning normal hayot kechirishiga to'sqinlik qiladi. Bunday oilalar ko'pincha tashqi yordamni qabul qilishda qiynaladi.
- Ba'zi oilalar huquqiy muammolarni hal qilishda qiyinchiliklarga duch keladi yoki huquqiy tartibotlarga ishonchsizlik bildiradi. Bu, ayniqsa, oila ichidagi zo'ravonlik yoki moliyaviy masalalar bilan bog'liq holatlarda yuzaga keladi.
- Ba'zan profilaktika inspektorlarining yordam ko'rsatish imkoniyatlari cheklangan bo'ladi. Jamiyatdagi moddiy resurslarning yetishmasligi yoki ijtimoiy xizmatlar tarmog'ining cheklanishi ularning samarali ishlashini qiyinlashtiradi.
- Oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq vaziyatlar ko'pincha murakkab va nozik bo'ladi. Zo'ravonlikka uchragan shaxslar ko'pincha qo'rquvdan yoki jamiyatdagi stigma tufayli yordam so'ramasliklari mumkin. Bunda, oilaning boshqa a'zolarining zo'ravonlikni qabul qilishi yoki uni yashirishga harakat qilishlari ham mumkin.

Yuqoridagi keltirgan muammolarni yechish borasida quyidagi takliflarni berish mumkin:

- Inspektorlar oilalar bilan ochiq va ishonchli muloqot o'rnatishga, ularga yordamning faqat ijtimoiy farovonlikka qaratilganligini tushuntirishga harakat qilishlari kerak. O'zaro ishonchni o'rnatish uchun oilaga hurmat bilan yondashish va yordamning foydalarini aniq tushuntirish zarur.
- Inspektorlar oilaning ehtiyojlarini tahlil qilib, bir nechta yo'nalishlar bo'yicha yordam ko'rsatishlari kerak. Misol uchun, sog'liqni saqlash, ta'lim va ijtimoiy xizmatlar sohalarida ko'p jihatlarni bir vaqtda ko'rib chiqish. Shuningdek, boshqa ijtimoiy xizmatlar bilan hamkorlik qilish va ko'rsatilgan yordamni izchil davom ettirish zarur.
- Inspektorlar psixologik yordam ko'rsatish yoki oilaviy maslahatlar tashkil qilishda jiddiy yondashuvni qo'llashlari kerak. Ruhiy holatni yaxshilash uchun psixologik yordam ko'rsatish, stressni kamaytirish va oila a'zolarining bir-biriga bo'lgan munosabatlarini yaxshilashga yordam beradigan terapiya tashkil qilish zarur.
- Inspektorlar huquqiy yordamni taqdim etish orqali oilaga yordam ko'rsatishi mumkin. Ular oilani advokatlar, huquqshunoslar yoki davlat organlariga yo'naltirishlari mumkin. Oilaga qonuniy huquqlari, yordam olish huquqi va jarayonlar haqida tushuncha berish ham muhimdir.
- Inspektorlar o'z faoliyatida mavjud resurslarni maksimal darajada samarali ishlatishlari kerak. Shuningdek, boshqa ijtimoiy xizmatlar bilan hamkorlikda ishlash va yordam tarmoqlarini kengaytirishga harakat qilish zarur. Bunga ko'ngillilar, jamoat tashkilotlari va mahalliy resurslarni jalb qilish orqali erishish mumkin.
- Inspektorlar oilaviy zo'ravonlikni aniqlashda ehtiyotkor bo'lishlari kerak. Zo'ravonlikka uchragan shaxsni qo'llab-quvvatlash va xavfsiz joyga olib chiqish muhimdir. Bundan tashqari, oilaga ruhiy va huquqiy yordam ko'rsatish, zo'ravonlikni oldini olish va uning oldini olish uchun maslahatlar berish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – 2023y;
2. O'zbekiston Respublikasining “Oila kodeksi”.
3. O'zbekiston Respublikasining 2014 yil 14 maydagi «Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida»gi qonuni//. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. – 2014
4. O'zbekiston Respublikasining “Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida”gi qonun

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 18 apreldagi “Ichki ishlar organlarining profilaktika xizmati bo‘linmalari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora tadbirlari to‘g‘risida” PQ-2896 sonli Qarori.

6. O‘zbekiston Respublikasining 2012 yil 12 dekabrda «Normativ-huquqiy hujjatlar to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi qonuniga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish haqida qonuni